

Moderní koncept náboženství v tradiční čínské společnosti

Příklady z náboženského života čínské společnosti

- předkové z Dimenu
- oslavy čínského Nového roku
- Chrám Chenjia v Kanton
- zrození hnutí Falun gongu
- kapitalistická morálka v Shenzenu

Předkové z Dimenu

- Tan, Amy (2008). “Vesnice na hraně času” *National Geographic*. Česko, květen 2008: 88-105.
- Vesnice Dimen (地扞村) v provincii Guizhou (贵州) obývaná etnickou menšinou Dong (侗族)

Termíny a koncepty:

- Hladový duch (饿鬼 èguǐ) / putující duch (游魂 野鬼 yóuhún yěguǐ)
- Fengshui (风水 fēngshuǐ)
- Kult předků (拜祖宗 bàizǔzōng / 袱 fù / jìngzǔ)
- Synovská úcta (xiào)

Oslavy čínského Nového roku

- Oslavy Nového roku, Peking 2008

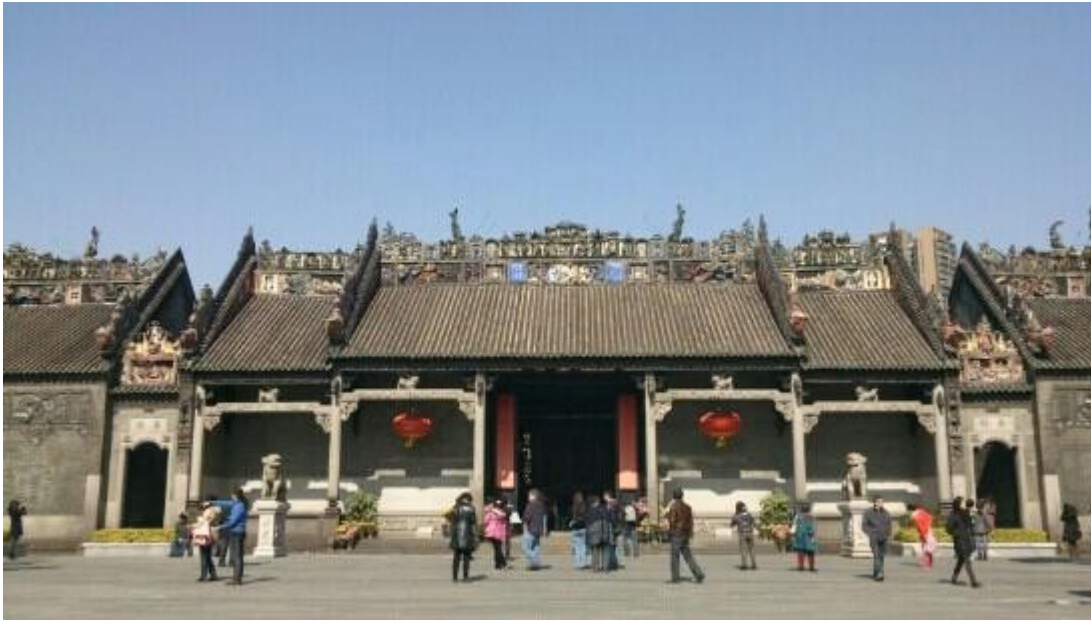
Tradiční svátky:

- Svátky jara (春节 *Chūnjié* / 年节 *Nián jié* / 农历新年 *Nónglì xīnnián*)
- Svátek zametání hrobů (清明节 *Qīngmíng jié*)
- Svátek dračích člunů (端午节 *Duānwǔ jié*)
- Svátek půli podzimu (中秋节 *Zhōngqiū jié*)

Chrám (akademie) rodiny Chen

陈家祠 v Kantonu

Funkce:

- Chrám předků rodiny Chen (祠堂 *cítáng* / 宗祠 *zōngcí*), místo pro uchování 神牌 (*shénpái*)
- Sněmovna a soudní dvůr klanu Chen
- Akademie a koleje pro studenty z rodiny Chen (陈氏书院 *Chén shì shūyuàn*)

Falun gong / Falun dafa 法轮大法 / 法轮功

- od 80. let 20. století součást velmi populárního qigongového hnutí (气功 *qìgōng*)
- v 90. letech velký nárůst popularity
- 1999 demonstrace FLG před vládní čtvrtí Zongnanhai, zákaz působení a státní represe (邪教 *xiéjiào*)
- Zakladatel Li Hongzhi (李洪志)

Kapitalistická morálka v Shenzhenu

- Fan, Lizhu (2003). „Popular Religion in Contemporary China.” *Social Compass*. 50/4: 449-457.
- Fan, Lizhu and Whitehead, J. and Whitehead, E. (2004). “Fate and Fortune: Popular Religion and Moral Capital in Shenzhen.” *Journal of Chinese Religions*, 32: 83-100.

Termíny a koncepty:

- společenské vztahy 关系 *guānxi*
- dobro 善 *shàn*
- koncept morální reciprocity 報應 *bàoyìng*
- lidský osud 命运 *mìngyùn* („Uchopit osud do svých vlastních rukou“ 把握自己的命运)
- šťastná/nešťastná náhoda, úděl 缘分 *yuánfèn*

Náboženství jako moderní koncept

- Evropské modernistické pojetí „náboženství“ vychází z vlastního kulturně-historického kontextu (novověk, osvícenství, racionalismus, křesťanství, reformace, pozitivismus)
- Předpoklady moderního evropského náboženství:
 - exklusivita
 - víra
 - věřící
 - kánon/posvátný text
 - náboženští profesionálové
 - božské bytosti
- tento koncept je nesnadno aplikovatelný kdekoliv mimo své kulturní hranice
- existuje vůbec v Číně něco jako “náboženství”?
 - ANO = buddhismus, taoismus, konfucianismus, křesťanství, islám, lidové náboženství, šamanismus...
 - NE = Čína je nenáboženská (filosofická, ateistická) / Čína je spirituální, vymykající se našemu chápání

Moderní náboženství v Číně

Moderní čínský termín **NÁBOŽENTSVÍ** – *zongjiao* 宗教

- v čínštině novotvarem, čínštině (čínskému myšlení) není vlastní zobecňování pojmů
- převzato z japonštiny (*šúkjó*) stejně jako mnoho dalších termínů souvisejících s modernitou: např. feudalismus, revoluce, národ, apod.
- jeho obsah modelován dle obsahu evropského konceptu náboženství

Zongjiao splňuje tyto podmínky:

- Je institucionalizované a hierarchicky spravované,
- Disponuje obcí věřících, které lze rozeznat, registrovat, počítat a kontrolovat
- Disponuje vrstvou profesionálů kteří se na plný úvazek věnují správě své obce, provádí a řídí náboženské rituály a vykládají (autorizují) nauku
- Odvolává se k systematizované nauce, disponuje vlastní sadou posvátných kodifikovaných textů
- Vykonává svůj rituál v přesně vymezených sakrálních lokalitách
- Je oddělené od státu, ale řídí se jeho zákony a pravidly

Kategorie *zongjiao* 宗教 **x** *mixin* 迷信 (pověry a kultury)

Dříve kategorie ortodoxie **x** heterodoxie (正教 vs. 邪教)

→ přímý vliv na náboženskou politiku čínského státu

Příčiny náboženského nepochopení v 20. století

- Příchod evropské moderny – aplikace evropských myšlenkových konceptů a systémů
 - Evropskými badateli (eurocentrismus a orientalismus)
 - Čínskými intelektuály (reformační a revoluční zápal, etnocentrismus)
- Čínské náboženství je studováno chronologicky s důrazem na textové vyjádření
 - Souvisí s konfuciánskou tradicí a rolí písma v čínské kultuře a tradičním vztahem čínského státu k náboženství
 - Souvisí s rolí textu v evropské kultuře a s počátky evropského výzkumu Číny (misionáři, cestovatelé, lingvisté, filozofové)
- Po dlouhou dobu chyběl pohled na religiozitu:
 - každodenní, žitou a praktikovanou
 - ne-elitní, „lidovou“, heterodoxní
 - menšinovou, ne-hanskou
 - difusní religiozitu

Alternativní modely čínského náboženství

Jak chápat a třídit religiozitu když modernistické koncepty nefungují?

- Lidové náboženství (民间宗教 *mínjiān zōngjiào* / 民间信仰 *mínjiān xìnyǎng*) x institucionalizované náboženství
- Globální (univerzalistické) x lokální náboženské tradice
- Dělení dle společenských úrovní, na kterých se náboženské projevy odehrávají:
 1. **Sféra rodinná** (kult předků, rodinná hierarchie a vztahy, rodinné svátky)
 2. **Sféra lokální/komunitní** (lokální kult buddhistický, taoistický, lidový; komunitní svátky a festivaly,
 3. **Sféra státní** (státní kult, mandát nebes, společenská hierarchie, konfuciánský systém)
 4. **Sféra osobní** (kultivace těla i ducha – meditace, čínská medicína, energetické cvičení, umění)
- C. K. Yang – teorie difusního náboženství